

Visstanden onder druk van intensieve visserij

Vissen met voorzorg

Door de sterk toegenomen intensiteit van de beroepsvisserij is de laatste tientallen jaren de stand van een aantal commerciële vissoorten gedaald. De kabeljauw staat op dit moment het meest onder druk, de scholstand in de Noordzee is inmiddels gedaald tot onder het punt dat de soort niet meer voor voldoende nakomelingen kan zorgen. Iets beter gaat het met de stand van de haring en de tong.

De kabeljauwstand krimpt al jaren. Het huidige paaibestand ligt beneden het zogeheten voorzorgsniveau. De omvang van het paaibestand is dan zo groot dat een duurzame visserij voor de huidige en toekomstige generaties niet meer is gegarandeerd. Zodra een bestand beneden dit voorzorgsniveau komt, moeten maatregelen worden genomen om de visserijdruk te verminderen. De kabeljauwstand schommelt zelfs al tien jaar rond het limietniveau. Bij deze omvang van het paaibestand komt de productie van voldoende nakomelingen in gevaar. In 2001 is afgesproken dat er een herstelplan voor deze soort moet komen.

Intensieve visserij

Na de sluiting van de haringvisserij in het begin van de jaren zeventig van de twintigste eeuw heeft de haringstand zich even hersteld. Intensieve visserij zorgde daarna opnieuw voor een afname. Sinds 1997 neemt de stand weer toe, inmiddels tot net onder het voorzorgsniveau.

De scholstand in de Noordzee is, na een zeer hoog niveau in 1989, weer gedaald tot onder het limietniveau. Sinds 1998

neemt de scholstand geleidelijk toe, tot juist onder het voorzorgsniveau in 2000. De tongstand fluctueert sterk als gevolg van het incidenteel optreden van zeer sterke jaarklassen. Momenteel bevindt de paaistand zich boven het voorzorgsniveau.

Vers en diepgevroren

Overbevissing is de voornaamste reden dat de stand van sommige vissoorten zo laag is dat de productie van voldoende nakomelingen in gevaar komt. Haringachtigen als makreel, horsmakreel en haring worden in diepgevroren toestand aangevoerd. De vis wordt gevangen met trawlers in de Atlantische Oceaan. Het trawlernet is een trechtervormig net dat aan de achterkant van het schip wordt voortgesleept. De gevangen vis wordt direct ingevroren en verpakt, al dan niet na bewerking.

Verse vis wordt aangevoerd met kotters. De Nederlandse kotters vissers zijn gespecialiseerd in de boomkorvisserij. Tijdens het varen wordt aan beide zijden van het schip een net aan een giek in het water gebracht en over de zeebodem gesleept. Het net

wordt opgehouden door een stalen boom. De boomkorvisserij is met name geschikt voor de vangst van schol, tong en garnalen. Het belangrijkste visgebied van kotters met een boomkor is de Waddenzee en de centrale en de zuidelijke Noordzee.

Duurzame visserij

De Noordzee behoort tot de belangrijkste visgronden in de wereld. Er leven 256 soorten vis in de Noordzee. Voor een duurzame visserij is het van belang dat binnen een vispopulatie voldoende volwassen vissen aanwezig zijn die ervoor kunnen zorgen dat er gemiddeld ieder jaar voldoende nakomelingen worden geproduceerd. Dit is het paaibestand. Voor het beheer van de visbestanden zijn twee grenzen gedefinieerd voor de omvang van het paaibestand: het limietniveau en het voorzorgsniveau. Als het paaibestand onder het limietniveau komt, dan komt de productie van voldoende nakomelingen in gevaar. Om te voorkomen dat het paaibestand in de buurt van het limietniveau komt, wordt een voorzorgsniveau vastgesteld. Zodra een bestand beneden dit voorzorgsniveau komt, moeten maatregelen worden genomen om de visserijdruk te verminderen.

Quotum

De sterke vermindering van de grootte van de visstand en de toenemende capaciteit van de visserijvloot waren de aanleiding tot invoering van een quotumsysteem. De Europese Unie stelt sinds 1975 deze vangstquota jaarlijks vast.

Vissers mogen elk jaar een bepaalde hoeveelheid wegvissen. Hoeveel dat is, hangt af van de grootte van een visbestand op dat moment, de handhaving van de vangsten op lange termijn en het voorkómen van overbevissing. Jaarlijks wordt de total allowable catch (TAC) vastgesteld. Elk lid van de Europese Unie krijgt jaarlijks een vangstquotum toegewezen. Het quotumsysteem geldt voor onder meer haring, kabeljauw, makreel, schol, tong en wijting. Nederland heeft een groot gedeelte van de vangstrechten voor tong en schol in handen.

Verantwoord beheer

Ondanks de strikte regulering van de vangsten met het TAC's- en quotumsysteem lukt het niet om de visbestanden op een verantwoorde en duurzame wijze te beheren. De laatste twintig jaar zijn de meeste populaties commercieel geëxploiteerde vissoorten niet toegenomen tot boven het voorzorgsniveau. Ontoereikende controle wordt wel genoemd als verklaring voor het geringe succes van het TAC's- en quotumsysteem. De controle op de vangsten gebeurt aan de wal. Nu komt alleen de verhandelbare vis aan land. Bijvangsten van niet commerciële vissoorten, vissoorten waarvoor het quotum al is bereikt en ondermaatse vis worden op zee al teruggegooid. Een goed zicht op de werkelijke visvangsten ontbreekt dan ook.

Lodewijk van Duuren

Tabel 1. Goederenoverslag in Nederlandse zeehavens

	Eenheid	1986	1996	1997	1998	1999	2000
Zeevaart							
In Nederlandse havens gelost	1000 ton	257 519	293 303	312 844	319 674	305 237	325 072
w.o.							
Rotterdam		201 353	223 866	239 294	245 057	231 177	246 862
Amsterdam		21 673	29 075	29 258	28 967	29 015	33 127
In Nederlandse havens geladen	1000 ton	79 462	84 821	88 666	85 136	91 922	99 397
w.o.							
Rotterdam		57 143	60 492	63 998	61 801	67 969	72 713
Amsterdam		7 548	7 462	7 674	6 223	7 519	9 028
In Nederlandse havens geloste goederen naar verschijningsvorm	1000 ton						
Natte bulk		122 272	136 533	142 598	144 411	139 246	147 340
Droge bulk		105 770	111 639	121 273	124 283	113 375	124 435
Stukgoed		29 477	45 131	48 973	50 980	52 616	53 297
w.o.							
in containers		11 018	18 991	20 679	21 698	23 086	22 565
In Nederlandse havens geladen goederen naar verschijningsvorm	1000 ton						
Natte bulk		28 273	20 183	20 097	19 618	21 606	25 953
Droge bulk		20 279	20 745	19 348	17 391	18 485	18 710
Stukgoed		30 910	43 893	49 222	48 127	51 831	54 734
w.o.							
in containers		14 226	23 651	26 714	26 544	28 839	29 649

Bron: CBS, *Kerncijfers Verkeer en Vervoer*.**Tabel 2. Aantal containers en vervoerd gewicht ¹⁾**

	Eenheid	1996	1997	1998	1999	2000
Binnenvaart						
Aantal containers						
Totaal	Aantal ²⁾	766 189	1 932 507	2 206 073	2 973 527	3 290 481
20-feet		361 050	745 759	790 035	1 032 913	1 178 906
30-feet		4 655	18 742	7 190	18 452	24 845
40-feet		400 484	1 168 006	1 408 848	1 922 162	2 086 730
w.v. beladen		636 666	842 967	909 088	1 720 159	2 778 904
20-feet		306 185	335 036	331 257	591 651	667 329
30-feet		2 985	6 119	2 445	10 940	24 845
40-feet		327 496	501 812	575 386	1 117 568	2 086 730
Vervoerd gewicht						
Totaal	1000 ton	9 177	11 418	16 881	22 198	26 224
20-feet		5 233	5 342	7 339	9 986	11 804
30-feet		54	76	49	128	175
40-feet		3 890	6 000	9 493	12 084	14 244
Internationale binnenvaart						
Totaal		7 457	9 756	14 550	18 670	22 019
20-feet		4 207	4 412	6 106	8 365	9 499
30-feet		21	61	38	110	148
40-feet		3 229	5 283	8 406	10 195	12 371
Binnenlands goederen vervoer te water						
Totaal		1 720	1 662	2 331	3 528	4 205
20-feet		1 026	930	1 233	1 621	2 305
30-feet		33	15	11	18	27
40-feet		661	717	1 087	1 888	1 873

Bron: CBS, *Kerncijfers Verkeer en Vervoer*.¹⁾ Exclusief Rijnvaart stroomopwaarts.²⁾ Uitgedrukt in aantallen teu's (*twenty feet equivalent unit*).

Tabel 3. Afgeleverd drinkwater naar herkomst

	Totaal drinkwater	Grond- water	Oppervlakte- water	Water uit infiltratiegebied	w.v. voor infiltratie	
					gebruikt oppervlaktewater	Duinwater
	<i>mln m³</i>					
1925	109	38	36	35	35	
1930	161	73	46	42	42	
1935	187,5	85	53	50	50	
1940	214	97	59	58	58	
1945	265	133	66	66	1	65
1950	316	169	73	74	2	72
1955	393	213	89	91	4	87
1960	505	286	103	116	75	41
1965	655	386	124	145	100	45
1970	869	528	175	166	130	36
1975	964	615	169	180	146	34
1980	1 011	668	162	181	148	33
1985	1 064	705	161	198	161	37
1990	1 233	810	211	212	175	37
1995	1 229	810	212	207	179	28
1996	1 214	790	212	212	188	24
1997	1 224	789	219	216	193	23
1998	1 177	749	213	215	190	25
1999	1 195	758	219	218	194	24
2000	1 187	745	220	222	204	18
2001	1 184	741	221	223	202	21

Bron: CBS.

Tabel 4. Visserijquota naar soort

	TAC 2001	TAC 2002	Nederlands deel
	<i>1 000 kg</i>		
Schol	90 615	86 770	29 347
Tong	27 250	22 250	12 612
Haring	333 100	1 098 860	63 823
Kabeljauw	68 200	68 300	4 893
Schartong	2 700	2 700	35
Schar/bot	27 060	27 060	16 764
Zeeduivel	42 230	33 870	669
Schelvis	65 000	84 235	619
Wijting	53 200	74 700	2 312
Heek	21 873	26 147	130
Blauwe wijting	497 000	134 931	27 044
Tongschar/witje	10 800	9 720	1 207
Zwarte koolvis	87 000	135 000	141
Tarbot /griet	7 200	6 750	3 750
Sprot	244 000	269 000	3 370
Doornhaai	9 070	7 300	189
Horsmakreel	291 000	208 000	54 929
Kever	211 200	198 000	127
Makreel	1 151 730	1 176 730	33 937

Bron: EU.